

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΠΑΣΧΑΛΗ

ΒΙΖΥΗΣ ΙΩΑΣΑΦ ΜΑΡΜΑΡΑΣ 1821-1830

(1790 - 1846)

Ἀνατύψεις ἐκ τοῦ Δ' τομοῦ τῶν Ὁρακικῶν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ
ΤΥΠΟΙΣ «ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»
1933

ΒΙΖΥΗΣ ΙΩΑΣΑΦ ΜΑΡΜΑΡΑΣ

(1790 — 1846)

Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Συνετὶ τῆς νήσου Ἄνδρου κατὰ τὸ 1790, ἔξε-
 παιδεύθη δὲ εἰς τὴν περιώνυμον Σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν προστασία καὶ δα-
 πάνη τοῦ ἐκ πατρὸς θείου του Αὔξεντίου Μαρμαρᾶ, ὅστις διετέλει ἡγούμε-
 νος τῆς ἐν Ἄνδρῳ εὐαγοῦς μονῆς τῆς Παναγοῦσας. Μνεῖα τοῦ Αὔξεντίου
 Μαρμαρᾶ γίνεται ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 1784 παρ' ὁμοῦ ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ μνη-
 σθείᾳ μονῇ λαμπροῦ καὶ καλλιτεχνικῆς τέχνης ἐργασμένου ἐπισκοπικοῦ
 θρόνου, ὅστις κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐπεκονοοῦσα δαπάναις Αὔξεντίου
 καθιγούμενου Μαρμαρᾶ. (1)

Ὁ ἐπίσκοπος Βιζύης ἐτιτλοφορεῖτο αρχικῶς Βισοῦ ἢ Τραβιζύης, κοινό-
 τερον δὲ Βιζύης. Περὶ τῆς Ἐπισκοπῆς ταύτης λέγει ὁ Μελέτιος (φ. 440)
 «ὅτι νὰ ἦτον ὑπὸ τὸν Ἑρακλείας μητροπολίτην». Ἀλλ' εἰς τοὺς ὅρους τῶν
 πατέρων (φ. 90) ἀναφέρεται ὅτι ἐτέλει ὑπὸ τὸν Ἀδριανουπόλεως. Μετὰ
 ταῦτα δὲ φαίνεται ὅτι ὑπῆχθη ὑπὸ τὸν Ἑρακλείας. Μεταγενέστερον ὁ Βι-
 ζύης προαχθεὶς εἰς μητροπολίτην ἐτιτλοφορεῖτο «Μητροπολίτης Βιζύης, ὑπερ-
 τιμος καὶ ἑξαρχος Μαύρης Θαλάσσης». Εἰς τὴν Βιζύην 37 Μάρτυρες ἔλα-
 βον τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρικὸν θάνατον παρὰ τοῦ Ἀπελλιανοῦ, αὐθέν-
 του τῆς Βιζύης (Συναξ. αὐγ. η').

Ὁ προσωπικῶς γνωρίσας τὸν Βιζύης εὐπαιδευτος ἐπίσκοπος Θήρας Ζα-
 χαρίας Μαθᾶς γράφει περὶ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ ἀπὸ Χαλκη-
 δόνος οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου:

«Ὁ Ἀγαθάγγελος, ὡς καὶ ὁ Ἀνθίμος, ἀνέβη εἰς τὸν πατριαρχικὸν
 θρόνον ἀπὸ τῆς τοῦ Μποσταντζήμπαση φυλακῆς, ὅπου ἀπὸ τοῦ 1821 μέ-
 χρι τοῦ 1827 ἐφυλακίζοντο διάφοροι ὁμοῦ κατὰ διαδοχὴν ἀρχιερεῖς εἰς
 ἐνέχυρον τῆς πρὸς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν τῶν χριστιανῶν ὑπηρεσιῶν»

1) Δ. Π. Πασχάλη, Μοναστηριολογία τῆς νήσου Ἄνδρου. Ἀνέκδοτος.

πίστεως και ὑποταγῆς. Τὸν δὲ Ἀγαθάγγελον διεδέχθη εἰς τὴν φυλακὴν τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1826 ἔτους ὁ ἐξ Ἀνδρου τότε Βιζύης ἐνάρετος και πεπαιδευμένος μητροπολίτης Ἰωάσαφ Μαρμαρᾶς, ὅστις ἔπαθε μὲν πολλὰ και παντοῖα δεινὰ, ὅτε ἐποίμαινε τὴν τῆς Βιζύης ἐπισκοπὴν, ἀφαρπαθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων και κινδυνεύσας πολλάκις και αὐτὴν τὴν ζωὴν, ἔπαθε δὲ και ἀφορητότερα, ὅτε, ἐμβληθεὶς εἰς τὴν τρομερὰν τοῦ Μποσταντζήμπαση φυλακὴν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ὁλόκληρον ἔτος ὑπέμεινε πολυειδεῖς δεινοπαθείας και κινδύνους τῆς ζωῆς, προσποκτῆσας ἐν τῇ φυλακῇ και τὸ πάθος τῆς λιθιάσεως (*). Καὶ ὅμως ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Ἀνδρον τῷ 1830 ἡσύχαζε παρημελημένος και στερούμενος· και ἐν ᾧ ἄλλοι τινὲς ἀρχιερεῖς, μηδὲ μὴδ' αὖτε κινδυνεύσαντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος, μηδὲ τινος στερηθέντες, ἔχαιρον κατέχοντες λαμπρὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐπισκοπὰς, αὐτὸς τοσοῦτον παρημελήθη παραγκωνισθεὶς ὑπὸ τῆς τότε Κυβερνήσεως και τῆς Συνόδου, ὥστε τρυχόμενος τῷ πάθει τῆς λιθιάσεως, και τῇ ἐνδεῖᾳ, ἐτελεύτησε τῷ 1846» (*).

Τὸν Βιζύης Ἰωάσαφ διέκρινε παίδευσις συστηματικὴ, πίστις ἀνυπόκριτος, ἀπλότης εὐαγγελικὴ και παραδειγματικὴ φιλοπατρία. Καὶ πεποθότως δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν περὶ αὐτοῦ ὅτι ἐπὶ τῶν ἐκ τῶν κλεινῶν ἱεραρχῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὴν Μητρόπολιν Βιζύης τῆς ἐν Θράκῃ ἐποίμαινε κατὰ τοὺς χαλεποὺς και κρίσιμους καιροὺς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, ἀλλὰ σινεῖς, ὅς, καὶ πεπαιδευμένος εἰς τὸ ἐξεργασθῆναι τὴν ἀνταρθεσίαν και τὸ αἰμοδορῆν τῶν Τούρκων, κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ ἀκατάβλητον τὸ ποίμνιόν του. Καὶ προσέτις καὶ ὑποστῇ ὁ ἴδιος ἀνεκδιηγήτους βασάνους και νὰ καταστρέψῃ ἀνεπαρκῶς τὴν ὑγίαν του, ἐγκαθειροχθεὶς τῷ 1826 ἐπὶ ἔτος και πλεόν εἰς τὴν φυλακάν, ὡς προείρηται, εἰρκτὴν τοῦ Μποσταντζήμπαση, παρὰ νὰ πάθῃ ἔστω και εἰς μόνος ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν του ποιμαντορίαν χριστιανῶν.

Ὅτε δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1829 οἱ Ρῶσοι κυριεύσαντες τὴν Βάρναν προ-

1) Περὶ τῆς φυλακῆς τοῦ Μποσταντζήμπαση και τῶν φρικωδῶν βασανιστηρίων, καὶ ὅποια ὑφίσταντο οἱ εἰς αὐτὴν ἐγκάθειρτοι, βλ. *De Tott*, Mémoires, V 44. — *Olivier*, Voyage dans l'Empire Ottoman etc., σ. 48 κ. ἐ. — *Zallony*, Essai sur les Fanariotes, σ. 85. Περὶ δὲ τῶν Μποσταντζήδων, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουράν τοῦ Σουλτάνου, βλ. *D'Ohsson*, Tableau général de l'Empire Ottoman, τ. VII (Paris 1824), σ. 27. — *Σκαρλάτου Δ. τοῦ Βυζαντίου*, Ἡ Κωνσταντινούπολις, τ. Α', σ. 148 και Γ', σ. 43 και 82.

2) *Ζαχαρίου Ν. Μαθῆ*, Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων και τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας και Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐκδ. Β', σ. 333-4 (και σ. 289-290 Α' ἐκδ.). — *Α. Ν. Γούδα*, Βίοι Παράλληλοι, τ. Α', σ. 16. Πρβλ. *Κ. Οἰκονόμου* τοῦ ἐξ *Οἰκονόμων*, Τὰ Σφωδόμενα Ἐκκλησιαστικὰ Συγγράμματα, τ. Β', σ. 490, σημ. β', ἐν ᾗ ὁ Οἰκονόμος ψέγει τὴν μὴ ἀνάθεσιν τῆς ἐπισκοπῆς Ἀνδρου εἰς τὸν Βιζύην.

ἡλαυνον ἀκατάσχετοι ὅπως καταλάβωσι καὶ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ὁ Ἰωάσαφ διέμενε ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου Μήδειαν, τὴν ἀρχαίαν Σαλμυδησόν, ἔδραν τότε οὖσαν τῆς ἐπαρχίας Βιζύης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μήδεια ἦτο ὀχυρωμένη κατείχετο ὑπὸ τρισχιλίων ἀτάκτων Τούρκων, οἵτινες καθ' ἐκάστην ἡμέραν νὰ διαπράξωσι τὰ τρομερῶτερα τῶν κακουργημάτων κατὰ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων. Ἀλλ' ὁ αἰδίδιμος ἱεράρχης καὶ ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ περιστάσει ἔσωσε τὸ ποίμνιόν του ἐκ βεβαίου ὀλέθρου, καθ' ᾧ διηγοῦντο μέχρι πρὸ πεντηκονταετίας οἱ ἐκεῖ χριστιανοί. Ἰδοὺ δὲ μία τῶν κατὰ τὴν κρίσιν ταύτην περιόδον πράξεων αὐτοῦ· ἀξία νὰ μνημονευθῇ ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ὁ ῥωσσικὸς στόλος εἶχε ἐπὶ ματαίῳ προσβάλλει τὴν Μήδειαν. Βλέπων δὲ ὁ Ρώσος ναύαρχος ὅτι ἐκ μέρους μόνης τῆς θαλάσσης ἦτο ἀδύνατον νὰ κυριεύσῃ τὴν ὀχυρὰν πόλιν, ἐνήργησεν ἀπόβασιν στρατοῦ, ὅπως συνδύσῃ κατ' αὐτῆς διτλὴν σύγχρονον ἐνέργειαν ἀπὸ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐκ μέρους τῆς ξηρᾶς ὀχυρώματα δὲν ἠδύναντο ἐπὶ πολὺ νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὰς προσβολὰς τῶν Ρώσων, καὶ ἐπειδὴ ἅπας πολιορκηθέντες οἱ ἐν τῇ πόλει Τούρκοι δὲν εἶχον πού κατοῦν νὰ ἀποχωρήσωσι, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τοῦτους δὲν ὑπῆρχεν ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἀρκούν πόσιμον ὑδωρ, ἔκρινεν ἐπ'ἀνάγκης ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ μετὰ τῆς αὐτῶν δυνάμεως τὴν Μήδειαν καὶ νὰ ἀποχωρήσῃ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἄπαντες οἱ χριστιανοὶ ἐκρούθησαν τότε περὶ τοσοῦτοι, διότι οἱ Τούρκοι διεκήρυσσαν ἀπὸ πολλοῦ ὅτι καθ' ἣν προτίθεσθαι ἵναγκαζόντο νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Μήδειαν θὰ διεπέρων ἐν στομίᾳ μαχαίρας τοὺς κατοίκους, ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας. Μόνος ὁ ἀληθὴς αὐτῶν ποιμὴν ἐτόλμησεν εἰς τὴν τρομερὰν αὐτὴν περίστασιν νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἐξηγρωμένον Τούρκον στρατηγὸν καὶ νὰ καθικετεύσῃ αὐτὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ποιμνίου του. Πράγματι δὲ καμφθεὶς οὗτος εἰς τὰς ἱκεσίας τοῦ ἱεράρχου, διέταξεν εὐδεις νὰ μὴ ἐνοχλήσῃ τοὺς χριστιανοὺς καὶ συνεκράτησε τοὺς ἀποθηριωμένους ἀνδρας του. Ἀφοῦ δὲ οἱ Τούρκοι ἐκάρφωσαν τὰ τηλεβόλα καὶ ἐσοκρίσαν εἰς τοὺς δρόμους τὴν πυρίτιδα, ὅσων δὲν ἠδύναντο νὰ μεταφέρωσιν, ἐξήλθον τοῦ φρουρίου, ἐγκαταλείψαντες ἀβλαβῇ τὴν Μήδειαν.

Ἀλλ' ὁ συνετὸς καὶ προορατικὸς Ἰωάσαφ, μὴ ἐπαναπαυθεὶς εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Τούρκου στρατηγοῦ, παρήγγειλεν ἅμα τῇ ἀποχωρήσει τοῦ στρατοῦ νὰ ὀπλισθῶσιν οἱ χριστιανοὶ μὲ τὰ κρυμμένα ὅπλα των, νὰ περισυλλέξωσι τὴν εἰς τὰς ὁδοὺς διαχυθεῖσαν πυρίτιδα καὶ νὰ καταλάβωσιν αὐτοὶ τὰ ἐγκαταλειφθέντα ὀχυρώματα. Ἡ πρόνοια δὲ καὶ ἡ εὐτολμία αὕτη τοῦ μητροπολίτου Ἰωάσαφ ἔσωσε τοὺς Ἕλληνας τῆς Μηδείας ἀπὸ βέβαιον ὀλέθρον· διότι ἐν τμῆμα τοῦ ἀποχωρήσαντος τουρκικοῦ στρατοῦ, οἱ λεγόμενοι ντελημπάσσηδες (τρελλοκέφαλοι), ἀποσπασθέντες ἐπανέκαμψαν ὅπως οὐ-

σωσι και ἀπολέσωσι, λαφυραγωγούντες τὴν πόλιν καὶ αἰχμαλωτίζοντες τοὺς κατοίκους.

Ἄλλ', ἀγαθὴ τύχη, οἱ χριστιανοί, ἀρχηγούμενοι καὶ ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ ἱεράρχου τῶν, κατόρθωσαν ν' ἀποκρούσωσι τοὺς ἐπιδρομεῖς. Προβλέπων τότε ὁ Ἰωάσαφ ἔτι σπουδαιότερον κίνδυνον, διότι οἱ ἀποκρουσθέντες μετ' ἀπωλειῶν ἄτακτοι Τούρκοι ἦτο λίαν ἐνδεχόμενον νὰ ἐπανήρχοντο ταχέως μετὰ καὶ τοῦ ἄλλου τουρκικοῦ στρατοῦ, ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ ἑπειγόντως τοὺς Ῥώσσους, προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ καταλάβωσι τὴν ἀπαλλαγείσων τῶν Τούρκων Μήδειαν. Βεβαιωθέντες δ' οἱ Ῥῶσσοι ὅτι οἱ Τούρκοι ἐξεκένωσαν πράγματι τὸ φρούριον προήλανον πρὸς κατάληψιν αὐτοῦ, παιανίζουσης τῆς μουσικῆς.

Ὁ Ἰωάσαφ, καταθέσας τότε τὸ ξίφος καὶ ἀναλαβὼν τὴν ἀρχιερατικὴν βακτηρίαν, περιεβλήθη τὴν χρυσοῦφαντον στολὴν καὶ τὴν λιθοκόλλητον μίτραν, καὶ παραλαβὼν τὸν ὑπ' αὐτὸν κληρον, ὁμοίως τὰ ἐπίσημα ἱερατικά του ἄμφια περιβεβλημένον, καθὼς καὶ ἀπαξίπαντας τοὺς χριστιανούς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἐξῆλθεν, ἡγουμένον τοῦ Σταυροῦ καὶ τῶν Ἐξαπτερυγῶν, εἰς προϋπάντησιν τοῦ ὁσσοικοῦ στρατοῦ. Ἦν ὑπεδέχθη ψάλλον τό: «Ἐλευθέρα μὲν ἡ κτίσις γνωρίζεται, υἱοὶ δὲ αὐτοῦ οἱ πρὶν ἔσκοτισμένοι» κλπ. Οἱ δὲ Ῥῶσσοι πρὸ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῶν ἱεράρχων ἐκλιναν τὰς σημαίας τῶν πρὸς χριστιανῶν. Κατ' ὅλον δὲ τὸν χρόνον τῆς ὁσσοικῆς κατοικῆς διέμεινε προστατεύων τὸ ποίμνιόν του, τῶν Ῥώσσοις τὰ μέγιστα σεβομένον τὸν ἐνάρετον ἱεράρχην καὶ ἐπιδαιφνεύοντάς, πρὸς αὐτὸν πᾶσαν τιμὴν καὶ βοήθειαν πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ δεινῶς πάσχοντος πληθυσμοῦ. Ἄλλ' ὅτε μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπρόκειτο νὰ παραδώσωσιν αὐτῆς οἱ Ῥῶσσοι εἰς τοὺς Τούρκους τὰς καταληφθείσας χώρας, φοβηθεὶς τὴν ὀργὴν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως συναπῆλθε μετὰ τῶν Ῥώσσοι καὶ μετ' οὐ πολὺ κατέφυγεν εἰς τὴν πατρίδα του Ἄνδρον τῷ 1830⁽¹⁾.

Εἰς Ἄνδρον προσφυγὼν ὁ Ἰωάσαφ ἐγκατεστάθη εἰς Κόρθιον παρὰ τῇ ἐκεῖ ὑπάνδρῳ ἀδελφῇ του Εἰρήνῃ Ῥεμούνδου, ἀπολαύων ἀπείρου σεβασμοῦ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀληθινῆς λατρείας ἐκ μέρους τῶν κατοίκων ὅλης τῆς νήσου. Διὸ καὶ ἅμα ὡς ἡ ἐπισκοπὴ Ἄνδρου περιῆλθεν ἐν χρεΐᾳ διὰ τοῦ κατὰ τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1842 ἐπισυμβάντος αἰφνιδίου θανάτου τοῦ ἐν αὐτῇ ἐπισκοπεύοντος μητροπολίτου πρώην Σμύρνης Σεραφεῖμ Γρόσσου, καὶ σύμπασα

1) Μιχαὴλ Ν. Κωνσταντινίδου, Ἀνέκδοτα περὶ Βιζύης ἱστορικὰ σημειώματα. Ὁ συγγραφεὺς διέτριψεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Βιζύῃ παρὰ τῷ θεῷ αὐτοῦ Γρηγορίῳ, μητροπολίτῃ Βιζύης, ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1856, συλλέξας τὰς πληροφορίας ἐκ διηγήσεων τῶν κατοίκων Μηδείας. Βλ. καὶ Μανονῆλ' Ι. Γεδεών, Περὶ τινων μητροπολιτῶν Βιζύης, ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ», ἔτος Γ', σ. 421.

ἡ νῆσος κατ' ἐπανάληψιν καὶ πανηγυρικῶς ἐξεδήλωσε τὴν ζωηράν αὐτῆς ἐπιθυμίαν ὅπως ὑπαχθῇ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ποιμαντορίαν ἱεράρχου τῆς παιδείας, τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθ' ὅλον ἦθους τοῦ πρώην Βιζύης μητροπολίτου Ἰωάσαφ.

Ἐν ἀνταποκρίσει ἐξ Ἀνδρου πρὸς τὴν «Ἀθηναῖν», δι' ἧς ἀγγέλλεται ὁ ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ κατὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Ἀνδρου μητροπολίτου Σεραφεῖμ, προστίθεται καὶ τὰ ἑξῆς: «Οἱ Ἀνδριοὶ διττῶς ἐλυπήθησαν, διότι καὶ τὸν ἐπίσκοπόν των ἔχασαν, καὶ δὲν θέλουν ἀξιωθῇ ἄλλου κατὰ τὸ δεκαδικὸν μέτρον. Ἀλλ' ἂν τοῦτο συμβῇ, δὲν μᾶς λέγει ἡ Ἱερὰ Σύνοδος πῶς θέλει διοικεῖσθαι ὁ χριστιανικὸς λαὸς τῆς Ἀνδρου ἀπὸ ἑνα ἐν Σύρῳ καθήμενον ἐπίσκοπον; Οὗτος θὰ περιοδεύῃ ἢ ὄχι; Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ἐπαρκῇ εἰς Ἐπισκοπὴν ἀποτελουμένην ἀπὸ τόσας καὶ τόσων πολυανθρώπων νήσους, οἷαι ἡ Ἀνδρος, Τήνος, Μύκονος, Νάξος, Πάρος, Θήρα, Μήλος, Σίφνος, Κέα, Κύθνος καὶ λοιπαὶ νῆσοι; Ἡ τάχα ὑποτίθεται ὁ Κυκλάδων παιδείας καὶ μεγάλων γνώσεων ἄνθρωπος, ὥστε νὰ δύναται νὰ διοικῇ πνευματικῶς τόσας χιλιάδας λαόν, περικυκλούμενον μάλιστα καὶ ἐπαπειλούμενον ἀπὸ σμήνους Ἰησουϊτῶν τοῦ Πάπα; Ἡ μήπως νομίζει ὁ Ἅγιος Κυκλάδων, ὅτι θέλει ἀρκεσθῇ μόνον νὰ ἔχῃ εἰς τὰς νήσους ἀντιπροσώπους του τόσους ἀναλφραβήτους παπάδας, ὅσοι θέλουν εἶναι ἱκανοὶ μόνον διὰ τὸ ἔργον τῆς χορηματολογίας;

Οἱ Ἀνδριοὶ τέλος πάντων ἀπαγορεύουσιν ἀρχιερεῖς, διότι ἐξ ἀνημμένων αἰώνων εἶχον τοιοῦτον καὶ δὲν δύναται ἴδῃ νὰ στερῶνται αὐτοῦ. Ἀν ἀπαντῶνται δυσκολαὶ χειροτονίας νέου ἐπισκόπου, ἔχουν ἀκόμη τὴν τύχην οἱ Ἀνδριοὶ νὰ εὐρίσκηται εἰς τὴν νῆσον των ὁ συμπολίτης των ἅγιος πρῶην Βιζύης κ. Ἰωάσαφ, ἄνθρωπος καὶ ἐξειδικασμένης παιδείας καὶ ἱκανότητος, καὶ πολλῶν ἄλλων ἀρετῶν καὶ δικαιοματῶν ἀπείρων κάτοχος, διότι καὶ εἰς τὴν τρομερὰν φυλακὴν τοῦ Βοσταντζήπαση ἐβλήθη ἀλυσσοδεμένος ἔν ὅλον ἔτος, τὸ 1826, διὰ τὴν φιλίαν πατρίδα του τὴν Ἑλλάδα, πᾶσαν ἡμέραν περιμένων νὰ ἀπαχθῇ ἐξ αὐτῆς εἰς τὸ μακελλεῖον, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ φυλακισθέντες, καὶ εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Βιζύης πρὸ τῆς φυλακισεῶς του, καὶ μετὰ τὴν φυλακισίαν του, ἐδοκίμασεν ἅπειρα δεινὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους, κινδυνεύσας πολλάκις ὡς Ἕλληνα, καὶ τὸ 1830 μεταβὰς εἰς τὴν πατρίδα τῆς γεννήσεώς του ἔλαβε μέρος ἐνεργητικὸν εἰς τὴν διακίρῳξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, προσκληθεὶς καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων τοῦ Κράτους εἰς Ναύπλιον τῷ 1833. Ἀλλὰ καὶ παραιτηθεὶς τῆς Ἐπισκοπῆς Βιζύης κανονικῶς, ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν πατρίδα του, ὅχι καθὼς ἄλλοι τινές, ἀλλὰ μὲ ἔγγραφον ἀπολυτήριον ἐπίσημον τοῦ πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σινάου. Ἀλλὰ χωρὶς τῶν ἄλλων, μόνον συστατικὸν τῆς ἐναρέτου διαγωγῆς καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι εἶναι τὸ ὅτι δώδεκα ἤδη ἔτη ἐφηρηγάζων εἰς τὴν πατρίδα του δὲν

ἡνόκλησέ ποτε τὴν Κυβέρνησιν, οὔτε διὰ θέσεις, οὔτε διὰ συντάξεις, οὔτε δι' ἄλλας, ὥς ἄλλοι, ἀξιώσεις καὶ ἀπαιτήσεις» (*).

Τὸ δ' Ἐπαρχιακὸν Συμβούλιον Ἄνδρου συνελθὸν τῷ 1842 ἐκ ἐκτάκτω συνεδριάσει ἐξέδοτο περὶ τούτου τὸ ἐξῆς ψήφισμα:

*Αριθ. 4.

Τὸ Ἐπαρχιακὸν Συμβούλιον Ἄνδρου

Συγκείμενον παρὰ τοῦ προέδρου Μιχαὴλ Α. Καίρη, τοῦ ἀντιπροέδρου Μιχαὴλ Καμπάνη, τῶν μελῶν Ἀντ. Καμπάνη, Γιαννοῦλη Δημητρίου, Μιχ. Μπίστη, Δημητρίου Γιαννοῦλη, Ζ. Α. Δαπόντε, Ζ. Α. Καμπάνη, Σταματέλου Μπίστη, Λαζάρου Πετράκη καὶ τοῦ γράμματός Ν. Α. Καίρη.

Συνεδριάσαν σήμερον τὴν 23 Δεκεμβρίου 1842, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 11 π. μ. εἰς τὸ Κατάστημα τῶν Συνεδριάσεων, παρόντος τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου Χαραλάμπους Δεληγιάννη.

Θεωρῶν ὅτι μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Ἀρχιερέως Σεραφείμ, ἐκκλησιαστικοῦ ποιμενιστοῦ τῆς Ἐπαρχίας Ἄνδρου, ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ποιμανομένη πρὸ αἰῶνων πνευματικῶς θέλει στερηθῇ τοῦ λοιποῦ μονίμου καὶ ἐδρευνόντος εἰς αὐτὴν Ἀρχιερέως, συγχωνευθείης τῇ Ἐπισκοπῇ ταύτῃ εἰς ἐκείνην τῶν Κυκλάδων, καὶ ὅτι ἡ διαρκὴς ἀπουσία ἐπισκόπου ἀπὸ τὴν νῆσον ταύτην, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐβλεποὶ ἀνέκαθεν αὐτὸν μὲ ὄμμα εὐάρεστον καὶ θρησκευτικὴν ἀφοσίωσιν, θέλει ἐπιφέρει λύπην πολλὴν καὶ ψυχικὴν ἀθυμίαν.

Σκεφθὲν κατὰ νόμον τοιμᾶ εὐσεβάτως, νὰ κάμῃ τὰς κάτωθεν παρατηρήσεις, ἐπομένως δὲ καὶ τὰς ἐκτεηρίους παρακλήσεις του.

Παρατηροῦν, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτήρησις, τὸ μόνον ἐλατήριον τῆς πολιτικῆς τοῦ τόπου κοινωνίας, δὲν θέλει ἐπιφέρει τὴν ἀπαιτουμένην εἰς τὸν τόπον ὠφέλειαν, καθότι εἶναι ἀδύνατον, ὥστε ἓνας καὶ ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τοσαύτας νήσους, ἐχούσας μεταξὺ των τοσαύτην ἀπόστασιν διότι ἄρχις οὐκ ἀπὸ Σύρον διὰ μέσου πλήθους νήσων καταντήσῃ εἰς τὴν νοτιωτέραν αὐτῶν, τὴν Θήρον, καὶ ἐκεῖθεν δι' ἄλλων πολλῶν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν βορειοτέραν τῶν Κυκλάδων, τὴν Ἄνδρον, δὲν ἐξαρκεῖ εἰς τοιοῦτον ἀπέραντον περιοδείας κύκλον τριετία, μήτε τετραετία ὅλη, ἀλλ' οὔτε ἡ τυχὸν συμπλῖπτουσα εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην κατὰ τετραετίαν παρουσία του δύναται ποτε νὰ ἐπιφέρῃ τὸν παρὰ μικρὸν τῆς εὐσεβείας καὶ πνευματικῆς ὠφελείας καρπὸν, ὥς παροδικοῦ καὶ διαβαίνοντος τοῦ ἐπισκόπου τούτου, καὶ μὴ θεωρούμενου μονίμου ἐπὶ πολὺ ἡ διαρκοῦς πάντοτε ἐπὶ τοῦ τόπου.

1) Ἐφημ. «Ἀθηνᾶ», ἔτ. 1842, ἀριθ. 968.

Παρατηροῦν, ὅτι τὸ ἱκανὸν Ἱερατεῖον τῆς νήσου ταύτης τὸ χρηζόν εἰς πολλὰς καὶ παντοίας περιστάσεις χειραγωγίαν καὶ νοουθεσίαν πνευματικοῦ πατρὸς ὡς πρὸς τὴν μετ' ἀκριβείας ἐκτέλεσιν τῶν ἀνατεθέντων εἰς αὐτὸ ἱερῶν καθηκόντων τὸ πολυπληθὲς τοῦ τόπου μοναχικὸν τάγμα διαμένον εἰς τέσσαρα ἐπίσημα ἱερὰ καταγῶγιά, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τοῦ Ἁγίου Νικολαίου, τῆς Παναχράντου καὶ τῆς Παναγίας τῶν Τρομαρχίων, μὴ ἐπιτηρούμενον ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀπὸ τὸν ἀνώτατον τοῦτον ποιμενάρχην, ὃχι μόνον ἐνδέχεται νὰ περιπέσῃ εἰς παντοίας δυσχερεῖς περιπετείας, ἀλλὰ θέλει διασπάσει καὶ τὸν κανονίζοντα τὰ ἐντὸς τῶν Μοναστηρίων περιορισμένα καθήκοντά τῶν μοναχικῶν κρίκων καὶ οὕτως ἐνδέχεται νὰ ὑποκύψουν εἰς ἀνυπερβλήτους δυσχερεῖς περιστάσεις τὰ ἱερὰ ταῦτα καταγῶγια, καταχρώμενα ἀπὸ τοιούτους μοναχοὺς.

Θεωροῦν, ὅτι καὶ ὅλους αὐτοὺς τοὺς περὶ Μοναχῶν λόγους ἐὰν παρατρέξῃ τὸ Συμβούλιον τοῦτο, παρατηρεῖ ὁμοῦς εὐσεβιάτως ὅτι μὴ δυνάμενοι οὗτοι νὰ μεταβαίνουσι ποτε εἰς Σύρον οὐδὲ περὶ αὐτῶν τῶν κατεπειγουσῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ μοναστηριακῶν διαφορῶν τῶν θέλουν διασπαράττεσθαι ἀφείκτως μεταξὺ τῶν διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπισκοπὴν ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, τῶν ἱερέων πάλιν αἱ συγκρούσεις θέλουν κορυφωθῆναι, τῶν γάμων αἱ παρανομίαι θέλουν προοδεύει, ἡ δὲ ἐπικρίνουσα ταύτη ἀνάγκη θέλει ἐπιφέρει διαφθοράν εἰς τὴν θρησκείαν καὶ ἀσέβειαν εἰς τὴν πολιτείαν, αἱ δὲ θρησκευτικαὶ ἐπισκοπαὶ, εὐρίσκουσαι τότε ἐλευθερίαν τῇ εἰσόδῳ τῶν, εἰμπορῶν νὰ εἰσδύσουν καὶ φέρουν αὖθις νέους ἀκαταμάχτους ἐκκλησιαστικῶν ἐρίδων (*).

Θεωροῦν, ὅτι ἡ νήσος Ἀνδρῶς ἢ Ἀγιάθ τῶν κατοίκων τῆς σφίξει ἐν τοῖς ζωσὶ τὸν αὐτόχθονα ἀρχιερέα Ἰωάσαφ, Μητροπολίτην πρῶην Βιζύης, κάτοχον τοσαύτης ἀρετῆς καὶ παιδείας, ὅστις, ἂν καὶ μικρὰ τὰ δικαιώματα τῆς Ἐπισκοπῆς ταύτης, δύναται ὡς αὐτόχθων καὶ ὀλιγαρχικῆς νὰ ἀπαντᾷ τὰς ἀνάγκας τοῦ μὲ αὐτὰ τὰ ἀνέκαθεν νόμιμα μικρὰ δικαιώματα καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα ὀλίγα τῶν κτήματα.

Λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ ἄρθρ. 39 τοῦ περὶ Ἐπαρχιακῶν Συμβουλίων νόμου, καὶ τοι σεβόμενον τὰς περὶ συγγώνευσεως τῶν Ἐπισκοπῶν διατάξεις, τολμᾷ ὁμοῦς διὰ τὰς ἐκτεθείσας παρατηρήσεις τοῦ νὰ θέσῃ εὐσεβιάτως διὰ τῆς ἀρμοδίου Β. Γραμματείας ὑπ' ὄψιν τοῦ τρισεβάστου Ἀνακτοῦ τὴν ἱκετήριον ταύτην πρᾶξίν του, εὐχόμενον ὅπως εὐαρεστηθῇ νὰ διατάξῃ τὸν διορισμὸν εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν ταύτην ἔδραν ὡς μονίμου ἐπισκόπου τοῦ διαληφθέντος Ἰωάσαφ, πρῶην Βιζύης Μητροπολίτου.

Ἡ πρᾶξις αὕτη, ἀναγνωσθεῖσα εὐκρινῶς ἐν πλήρει συνεδριάσει, ὑπε-

1) Ἦσαν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν ἀκμῇ καὶ φλεγμαίνοντα τὰ τῆς Καίρειου θεοσεβείας. Βλ. Α. Π. Πασχάλη, Θεόφιλος Καίρης, ἱστορικὴ καὶ φιλοσοφικὴ μελέτη, ἐν Ἀθ ἡναις 1928, σ. 1-266.

γράφη παρὰ τῶν κατωτέρω μελῶν κατὰ τὸν νόμον καὶ κατεχωρίσθη εἰς τὸ οἰκείον πρωτόκολλον τῶν πράξεων τοῦ Συμβουλίου.

Ἐγένετο ἐν Ἀνδρῷ, τὴν 23 Δεκεμβρίου 1842.

Τὰ μέλη τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου

Ὁ Πρόεδρος

Μ. Α. Καΐρης

Ἀντ. Καμπάνης

Μιχαὴλ Μπίστης

Ζ. Α. Λαπόντες

Σταματέλος Μπίστης

Διὰ τὸν ἀγράμματον Λάζαρον Πετράκη

Γιαννούλης Δημητρίου

Ὁ Ἀντιπρόεδρος

Μιχαὴλ Καμπάνης

Γιαννούλης Δημητρίου

Δημήτριος Γιαννούλη

Ζ. Α. Καμπάνης

Ὁ Γραμματεὺς

Μ. Α. Καΐρης

Δημοσιεύων ὁ «Αἰὼν» τὸ ἀνωτέρω πρῶτον καὶ κατακρίνων διὰ μακρῶν καὶ δοιμῶς τὸ μέτρον τῆς συγκοινωνίας τῶν Ἐπισκοπῶν καὶ τοῦ περιορισμοῦ αὐτῶν διὰ τὸ Κράτος εἰς δέκα ὅσοι ἦσαν καὶ οἱ Νομοὶ προσθέτει ὅτι αἱ περὶ τοῦ μητροπολίτου προπρὶν Βιζύης Ἰωάσαφ ἐκφράσεις τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου Ἀνδρου ἔχοντα πύτης ἀληθείας, πλέκων δὲ τὸ δίκαιον ἐγκώμιον τοῦ εὐπαιδευτοῦ καὶ ἐνωτέρου ἱεράρχου προσθέτει ὅτι ὁ μητροπολίτης Βιζύης ὑπῆρξε κοινῶς εὐλαχινῆς πασῶν τῶν πρὸ τοῦ Ἀγῶνος ἐθνικῶν ἐνεργειῶν καὶ ὑπέφερε τρομεροὺς καταδιωγμοὺς καὶ φυλακίσεις ὑπὸ τῆς ἐξηγριωμένης ἔνεκα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ὀθωμανικῆς ἐξουσίας (1).

Ἀτυχῶς ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ Σύνοδος, διὰ νὰ μὴ φανῶσι παραβιάζουσαι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν περὶ περιορισμοῦ τῶν Ἐπισκοπῶν νεαρὸν νόμον, κυρίως δὲ διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ὑπὸ τῆς Βαναβατικῆς Ἀντιβασιλείας ἐπιδιωκομένη συγχώνευσις τῶν Ἐπισκοπῶν εἰς τὰς καθορισθείσας ἐν ταῖς προτενούσαις τῶν Νομῶν δέκα μονίμους τοιαύτας, δὲν ἐξεπλήρωσαν τὴν πάνδημον ταύτην εὐχὴν τῶν κατοίκων τῆς νήσου Ἀνδρου, καὶ ὁ Βιζύης παρέμεινε μέχρι τοῦ μετὰ τετραετίαν ἐτελθόντος θανάτου τοῦ ἐπίσκοπος πρόσφυξ, κατατρυχόμενος ὑπὸ ἐνδείας καὶ μόλις ποριζόμενος τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐκ τῶν ὀλίγων οἰκογενειακῶν του κτημάτων καὶ τῆς περιθάλλεως τῶν οἰκείων του. Ἀλλὰ καὶ ἐν τιαύτῃ οἰκονομικῇ δυσπραγίᾳ διατελὼν ἐδώρησεν εἰς

(1) «Αἰὼν», ἀριθ. 422 τῆς 28 Φεβρουαρίου 1843.

τὴν εὐαγὴ Μονὴν τῆς Παναχαράντου, ἣτις ἦτο ἡ Μονὴ τῆς μετανοίας του, πολυτιμοτάτην χρυσοῦφαντον ἀρχιερατικὴν στολὴν, βυζαντινῶν χρόνων τεχνουργημα, θαῦμα ἰδεῖσθαι. Εἰς τὴν ἰδίαν Μονὴν ἀπέστειλε τῷ 1827, ὡς ἐν τῷ Κώδικι αὐτῆς σημειοῦται, καὶ διάφορα ἅγια λείψανα ἐντὸς τορνευτῶν ἀργυρῶν ναρθήκων ἐγκλεισμένα.

Προσθέτομεν, ὅτι τῷ 1833 κληθεὶς μετέβη εἰς Ναύπλιον καὶ μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς περὶ ἀνακηρύξεως ὡς αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς συστάσεως πρὸς διοίκησιν αὐτῆς διαρκοῦς Συνόδου, ὑπέγραψε δὲ καὶ τὸ πρὸς τοῦτο συνταχθὲν τὴν 15 ἰουλίου 1833 πρωτόκολλον, ὑποκύψας καὶ ὁ Βιζύης ἀτυχῶς εἰς τῆς ἀλλοδόξου Ἀντιβασιλείας τὸ κέλευσμα, δι' οὗ ἀντικανονικῶς ἡ Ἐκκλησία τοῦ νεοσυστάτου Ἑλληνικοῦ Κράτους ἀνεκηρύσσεται αὐτοκέφαλος ἄνευ ἐγκρίσεως καὶ ἄνευ καὶν εἰδήσεως τοῦ ὕψ' ὃ ὑπῆγετο αὐτῇ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1).

Εἶχε δ' ὁ Βιζύης καὶ ἀδελφὸν νεώτερον, τὸν Θεόδωρον, ἐκπαιδευθέντα καὶ τοῦτον εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν, διατελέσαντα δ' ἐπὶ τριάκοντα συνεῆ ἔτη Πρωτοσύγκελλον τῆς Μητροπολίτεως Ἀθηνῶν, ἣν οὐσιαστικῶς αὐτὸς διηύθυνεν. Ἀλλὰ περὶ τοῦ Θεοδοῦρου, ὅστις ἦτο φυσιογνωμία ὅχι κοινὴ, ἂν ἤθελε δὲ θά ἐγίνετο καὶ οὗτος ἐπίσκοπος, ἀσχολούμεθα ἐν ἰδιαιτέρᾳ μονογραφίᾳ.

Φέρεται δ' ὁ Βιζύης ἀπογεννημένος ἐν τῷ κατὰ μῆνα ἰουλίου τοῦ 1800, ἐπινειμήσεως γ', ἐκδοθέντι περὶ τῆς ἐν Ἀνδρῶ Μονῆς Παναχαράντου σιγγίλιφ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ Ζ'.

Καὶ ἐν ἐπεισόδιον τοῦ Βιζύης:

Ὁ Βιζύης κατόκει, ὡς εἶπομεν, εἰς τὸ Κόρθιον, ἥκαζε δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἐν Ἀνδρῶ διάσημος Καίρειος Σχολή, τὸ Ὁρφανοτροφεῖον, ὡς ὠνομάζετο, εἰς τὸ ὅποιον τότε ἐφοίτων ἐξακόσιοι περίπου μαθηταί, συρρεύσαντες ἐν Ἀνδρῶ ἐκ τῆς δίψης τῆς μαθήσεως καὶ χάριν τῆς φήμης τοῦ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου διδασκάλου πανταχοθεν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου.

Ἄλλ' ἤρχιζεν ἤδη ὑπόκωφος νὰ διατρέχη ἡ φήμη τῶν καινοτόμων θρησκευτικῶν διδασκαλιῶν τοῦ Θεοφίλου Καίρη, ὅτε κατὰ τινα εἰς Κόρθιον ἐκδρομὴν τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς — συχνὰς δ' οὗτοι ἐπεχειροῦν τοιαύτας ἐν σῶματι ἐκδρομάς κατὰ τὸ ἐν Ἑλβετίᾳ κρατοῦν παιδαγωγικὸν σύστημα τοῦ Πεστολότση, ὅπερ ὑπὸ τοῦ Καίρη εἰσῆχθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ

1) Βλ. Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ Σφύζόμενα Ἐκκλησιαστικά Συγγράμματα, τ. Β', σ. 217. Βλ. καὶ σ. 174, ἐνθα ἐπικρίνεται ἡ συμμετοχὴ αὐτῇ τοῦ Βιζύης εἰς τὰς ἀποφάσεις περὶ ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. — L. Maurer, Das Griechische Volk, τ. Α' σ. 476. — Στεφ. Γιαννοπούλου, Συλλογὴ τῶν ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κτλ. ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι σήμερον (ἐν Ἀθήναις 1901), σ. 17.

δή εἰς τὸ ἐν Ἀνδρῶ Ὁρσανοτροφεῖόν του — οὗτοι ἐπεσκέφθησαν τὸν μονάζοντα ἐκεῖ εὐπαίδευτον ἐπίσκοπον τῆς Βιζύης. Ἐποφελήθη ὅθεν οὗτος τῆς εὐκαιρίας ἀπευθύνων πρὸς αὐτοὺς διαφόρους ἐρωτήσεις τεινούσας ἐμμέσως εἰς τὴν ἐξακριβώσιν τῶν περιδομένων φημῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἔλαβεν ὑπότινων ἐξ αὐτῶν ἀπαντήσεις, τὰς ὁποίας δὲν ἔκρινε καθ' ὁλοκληρίαν ἱκανοποιητικὰς, εἶπεν ἐν ἐξάψει πρὸς τοὺς μαθητάς: «Ἐὰν ὁ διδάσκαλός σας τέτοιο φαρμάκι σταλάξει στὴν καρδιά σας, ἔνα καθήκον ἔχετε, καθήκον πρὸς τὴν συνείδησίν σας, πρὸς τὸ ἔθνος σας, πρὸς τὴν οἰκογένειάν σας, νὰ πᾶτε ὅλοι στὸ βουνὸ νὰ κάμετε ὁ καθένας σας ἀπὸ ἕνα γομάρι φρύγανα, καὶ νὰ καύσετε καὶ τὸ σχολεῖον καὶ τὸν διδάσκαλόν του».

Ὁ Βιζύης ἐτίμα τὰ μέγιστα καὶ ἐσέβετο βαθύτατα τὸν Καῖρην, μεθ' οὗ εἶχε στενότητα συνδεθῆ εἰς τὴν σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν, ἔνθα συνεμαθήτευσαν, ὑφιστάμενος τὴν γνωστὴν ἀκαταμάχητον γοητείαν, τὴν ὁποίαν ἴσκει ὁ ὑπέροχος ἀνὴρ πρὸς πάντα πλησιάζοντα αὐτόν. Ἄλλ' ἦτο πρὸ πάντων Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶχε πλήρη τὴν συνείδησιν τῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος ἀποχρεώσεων του· ἀνὴρ δὲ πρὸ πάντων φιλόπατρις, νοήμων καὶ εὐμαρῶν ὁπῆς καὶ βαθείας κρίσεως, διέβλεπεν εἰς ὅποιον ἀπαισίον ἀπωλείας βαρβαρὸν ἐξῆθε ὁ Καῖρης τὴν πατρίδα του καὶ τὸν Ἑλληνισμόν ὁλοκληρῶν· ἀπαρτρωμένος τὴν θρησκευτικὴν τοῦ ἔθνους αἰσθησιν, ἀμβλυωπὸν εἰς ἀναμνηστικὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν προσημνην ὑπὸ τὸν αἰῶνα, καθ' ἣν τὰ ἔθνη νὰ θρησκευτικῶς διαφροσυνῶνται καὶ κακῶς ἀπόλλυνται ἐν διχοστασίαις καὶ ἐν ἐμφυλίοις σπαραγμοῖς, ἀφοῦ αὕτη αὕτη τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἡ ἐπαναστάσις, δι' ἣς κατωρθώθη ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ μικροῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, ἀφελετο πρωτίστως εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ εἰς τοῦ θρησκευτικοῦ μίσθματος τὴν ἀκμὴν.

Ἐν τούτοις ὁ Βιζύης ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔχασε τὴν ψυχικὴν του γαλήνην. Μὲ πολλὴν τραχύτητα ὠμίλησε καὶ πολὺν βαρεῖα ἦτο ἡ ἀπαγγελθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ καταδίκη. Εἶχε δίκαιον, ἀναμφιβόλως εἶχε δίκαιον. Ἄλλ' ἡ ἄσπιλος καὶ ἀγάθῃ συνείδησίς του διέβλεπε τὴν πλάστιγγα τῆς δικαιοσύνης κυμαινομένην. Ἐὰν δὲν ἠννόησε καλῶς τὰς πρὸς αὐτὸν διαφορούμενας ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγανακτήσει του παρενόησεν ὅτι ἄλλως ἔπρεπε νὰ ἀντιληφθῇ; Ἐὰν τὰ διαδιδόμενα ἦσαν ἀπλὰί φημαι, σπερμολογίαι τῶν τριόδων, τεθροῖται γραῖδιών τῶν τυχὸν προσωπικῶν ἐχθρῶν τοῦ Καῖρη πλεκτάναι καὶ ἐντεχνοὶ συκοφανταί;

Ὁ ἐπίσκοπος Βιζύης ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐνάρτετος, ἀκεραῖαν καὶ ἀγνήν ἔχων τὴν συνείδησιν. Ἐκρίνευ ὅθεν ἑαυτὸν καὶ κατέκρινε. Συνηνοήνετο ὅτι ἴσως ἠδίκησε τὸν γηραιὸν σοφόν, καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε, ἀνεὺ ἀναμφισθητῶν ἀποδείξεων, τοιαύτην νὰ τηρήσῃ γλώσσαν ἀπέναντι τίνος; Τοῦ Θεοφίλου Καῖρη. Τοῦ Θεοφίλου Καῖρη, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζε μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης συγκεντροῦντα ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν σοφίαν, πᾶσαν ἀρετήν, πάντα

μέχρις αὐτοθυσίας πατριωτισμόν. Διότι ὁ Θεόφιλος Καίρης ἦτο καὶ διὰ τὸν Βιζύης ὅ,τι δι' ὅλον τὸ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔθνος, ἀντικείμενον ὑπὰ του σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης ἅμα, ἡ ὁποία ἔφθανε μέχρι λατρείας.

Καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἡ μᾶλλον τὸν ὑπεράνθρωπον αὐτόν, αὐτὸς ὁ τιμώμενος διὰ τῆς φιλίας του, ὁ θαυμαστής του, ἐλαφρὰ τῇ συνειδήσει ἔκρινεν ἄξιον τοῦ πυρός. Εἰς τὸ πῦρ! Ὅποιος φοβερός Τορκουεμάδας! Ἡ συνειδήσις του ἐξηγέρθη. Ὁμίλησε περὶ τοῦ Θεοφίλου Καίρη ὡς αὐστηρὸς τιμητής, ὡς κατήγορος ἀμείλικτος, καὶ ἥδη ἡσθάνετο ἑαυτὸν καθιστάμενον ἕνοχον ἀπέναντι ἐκείνου, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου τόσον σκληρῶς κατεδίκασεν. Ἡ συνειδήσις τοῦ τιμίου ἀνθρώπου ἔχει τοιαύτας ἐπαναστάσεις.

Οἱ μαθηταὶ εἶχον ἤδη ἀναχωρήσει. Ἐπῆλθεν ἡ νύξ. Ὁ Βιζύης δὲν ἠθέλησε νὰ δειπνήσῃ. Ἐξήτησε νὰ κατακλιθῇ. Ἐπειδὴ δὲ εἶχεν ὀριζόμενας συνηθείας, ἠπόρησαν οἱ οἰκεῖοί του. Δύο ὥραι παρήλθον καὶ παρὰ τὴν συνηθειάν του, καθ' ἣν κατακλινόμενος ἀπεκοιμᾶτο ἀμέσως, δὲν κατώρθωσε νὰ ἡσυχάσῃ. Οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἤκουον αὐτόν ἀπὸ τοῦ παρακειμένου θαλάμου μονολογοῦντα. Ἔτειναν τὸ οὖς ἐκπληκτοὶ καὶ ἀνησυχοῦντες περὶ τῆς υγείας τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀντιληφθῶσι τί ἔλεγεν. Ὁμίλει βαῖα τῇ φωνῇ καὶ ὡς καθ' ἑαυτόν.

Ἦτο περασμένον πλέον τὸ μεσονύκτιον. Ὡς αἴφνης ἐξηγέρθησαν ἐκ τῶν βηματισμῶν ἀνθρώπων περιπατοῦντας. Εἶδον δὲ τὸν ἐπίσκοπον ἐνδεδυμένον φέροντα τὸ ἀποκριτικόν του ἐγκόλπιον καὶ κρατοῦντα φανὸν ἀντιμέμον. Ὑπέθεσαν ὅτι ὁ δεσπότης ἐπάσγεν ἡλὸς σιδηρῶς καὶ ἡ ἀδελφή του ἀντιαναχθεῖσα ἔσπευσε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί γίγνεται τοιαύτην ὥραν. — «Τίποτε, ἀπῆντησεν ἡσυχῶς. Ἐγὼ ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Κάτω Κάστρον¹⁾. Πρέπει νὰ ἀναχωρήσω ἀμέσως καὶ καλὸν θὰ ἦτο νὰ μέ συνώδεε κάποιος».

Ἄν καὶ γέρων καὶ σαθρᾶς υγείας ἔμεινε ἀνένδοτος εἰς τὰς παρακλησεις τῶν νὰ ἀναβάλῃ διὰ τὴν πρωΐαν. Ἐδέησε νὰ ὑποκίψουν ἄνευ ἄλλης τινὸς ἐξηγήσεως καὶ ἀνεχώρησαν αὐτοστιγμῇ. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς διώρου καὶ πλέον πορείας, διηγούντο οἱ συνοδοὶ του, δὲν ἐπρόφερε λέξιν, οὐδ' ἐστάθη διὰ νὰ ἀναπαυθῇ. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτόν, ὑπείκοντες ἀσυνειδήτως εἰς οὐκ οἶδαμεν ὁποῖον ἄγνωστον εἰς αὐτοὺς αἶσθημα, ἦσαν ἄφρωνι καὶ σκυθρωποί. Ἐβάδιζον ὡς σκιαὶ ἀκολουθοῦσαι φάντασμα. Καὶ φάντασμα ἦτο ὁ γέρων ἐπίσκοπος, βαίνων ἐπὶ τῶν ἐρημῶν ἀτραπῶν τοῦ ὁροῦς εἰς τὴν σκοτεινὴν νύκτα, ἦν μόλις που ἠγᾶζον δύο ἢ τρία εἰς τὸν οὐρανὸν τρεμοσβύνοντα ἄστρα, μὲ τὸ ῥάσον του κολπαινόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἀπαισιῶς συρίζοντος, καὶ τὸν πώγωνα κυματίζοντα βαθὺν καὶ κατὰλευκον.

1) Κάτω Κάστρον λέγεται ἡ πόλις τῆς Ἀνδρου, ἔνθα ἡ Καίρειος Σχολή.

Ἐφθασαν εἰς τὸ Κάτω Κάστρον, νυκτὸς ἔτι οὔσης. Ὁ ἐπίσκοπος διηθύνθη ἀμέσως εἰς τὸ Ὁρφανοτροφεῖον τοῦ Θεοφίλου Καίρη, κρούσας ἰσχυρῶς καὶ ἐπανειλημμένως τὴν πύλην. Παράθυρόν τι ἠνεώχθη καὶ μορφὴ ἀνίσυχος ἠρώτησε τί συμβαίνει. «Εἶμαι ὁ Βιζύης. Ἦλθα αὐτὴν τὴν στιγμήν ἀπὸ τὸ Κόρθι καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἴδω ἀμέσως τὸν διδάσκαλον». Ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἐπίσκοπος, ἐπιτάξας εἰς τοὺς συνοδευόντας αὐτὸν νὰ τὸν περιμένωσιν ἔξωθεν.

Τί ἐλέχθη μεταξὺ τοῦ πρώην ἐπισκόπου Βιζύης καὶ τοῦ γηραιοῦ φιλοσόφου διέμεινε μυστήριον. Ἀνέτελλε μόλις ὁ ἥλιος, ὅταν ὤφθη ἐξερχόμενος τῆς Σχολῆς ὁ ἐπίσκοπος, τεταραγμένος καὶ κάτωχρος. Ἀλλ' ἡ συγκίνησις ἢ εἰκονίζομένη ἐπὶ τῆς μορφῆς του ἦτο ὅλως διάφορος ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο τὴν προτεραίαν. Ἀνέκφραστός τις πικρία διεχύνετο ἐπὶ τοῦ προσώπου του, ἀποκρυσταλλουμένη εἰς ἀλλόκοτόν τινα ἐπὶ τῶν χειλέων του σπασμὸν, καὶ δύο χονδρὰ δάκρυα ἐκυλίωντο ἐπὶ τῶν ἡλιοκαῶν καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου ἠρωτριωμένων παρειῶν του.

Ἀρά γε ὁ ἄνθρωπος ἐνίκησε τὸν ἐπίσκοπον; Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ Βιζύης ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀπέφειγεν ἐπιμελῶς πάντα περὶ τοῦ Θεοφίλου Καίρη λόγον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ